

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Sara Eronn

Humanitära interventioners legalitet

Argument knutna till rättspositivism, naturrätt samt
Radbruchs formel

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Per Nilsén
Termin: HT14

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRKORTNINGAR	4
1 INLEDNING	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Syfte och frågeställning	5
1.3 Metod	6
1.4 Källor	8
1.5 Disposition	8
2 DEFINITION HUMANITÄR INTERVENTION	10
3 LEGALITET	11
3.1 Definition av begreppet legalitet	11
3.2 Problematik gällande humanitära interventioners legalitet	11
3.2.1 Legalitet i enlighet med FN stadgan	11
3.2.2 Legalitet utanför FN-stadgan	12
3.2.2.1 Framväxten av internationell sedvanerätt	12
3.2.3 Kolliderande rättskällor	14
4 KOSOVO	15
4.1 Bakgrund till konflikten	15
4.2 Säkerhetsrådets och NATO:s agerande	16
4.3 Var interventionen av Kosovo legitim?	18
5 ARGUMENT FÖR OCH EMOT EN FRISTÅENDE RÄTT TILL HUMANITÄR INTERVENTION	20
5.1 Motstående intressen	20
5.1.1 Rättspositivism inom folkrätten	20
5.1.2 Naturrätt inom folkrätten	21

5.2 Framförda argument	21
5.2.1 Upprätthållande av suveränitet	21
5.2.2 Principen om non-intervention	22
5.2.3 Upprätthållande av våldsförbudet	23
5.2.4 Säkerhetsrådets oförmåga att fatta beslut	23
5.2.5 Hot mot den internationella ordningen	24
5.2.6 Responsibility to protect	25
5.2.7 Nykolonialism	26
6 RADBRUCHSKA FORMELN	28
6.1 Gustav Radbruch	28
6.2 Radbruchs teorier	28
6.3 Radbruchska formeln	29
7 ANALYS	31
7.1 Analys av rättsläget idag	31
7.2 Hypotes om rättslägets utveckling framåt	34
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	37
RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	40

Summary

This essay will address the issue concerning the question if there is a right for humanitarian interventions outside the UN Charter, from an legal sociological perspective, and if there is, are these interventions considered legitimate or not?

Humanitarian interventions are not a new legal character and has been used at several times for the purpose of maintain the protection of human rights. There is an ongoing discussion about the legitimism of these interventions, especially those interventions which was taken into action without an authorization from the Security Council.

The submitted arguments represents a balance between legal positivism and natural law, in which different interests are given dissimilar values. Argument concerning the possibility that the humanitarian interventions detached from the UN Charter represents a form of neo-colonialism are also common.

The case concerning Kosovo is an example of a situation where these questions and argument was put to the test when NATO, without an authorization from the Security Council, initiated an air raid against Yugoslavia to put the systematic violations of human rights that was ongoing to an end. This became a much debated intervention but very few choose to condemn the intervention as a whole.

One of the legal positivism exponents, Gustav Radbruch, wrote about the balance between the reliability of the positive law and "justice". The development of his thoughts during different times shows that even though the legal system consists of the same factors, different parts of the legal system will be valued differently from time to time.

International law is a very dynamic field of law and must be adapted to the world to which it will be applied. The international law will most likely evolve as the society develops, and the field of humanitarian interventions is not an exception.

Sammanfattning

Uppsatsen behandlar frågan huruvida en fristående rätt till humanitära interventioner anses finnas, och om sådana interventioner kan anses vara legitima eller inte ur ett rättssociologiskt perspektiv.

Humanitära interventioner är ingen nyhet och har använts vid ett flertal tillfällen för att upprätthålla skyddet för mänskliga rättigheter. Det pågår en diskussion gällande om sådana interventioner kan anses legitima eller inte, speciellt rörande de interventioner som företagits utanför FN-stadgans ramar.

Argumenten utgör en avvägning mellan rättspositivistiska och naturrättsliga tankar där olika intressen ges olika högt skyddsvärde. Även argumentet om möjligheten att fristående humanitära interventioner är en form av nykolonialism är vanligt förekommande.

Fallet Kosovo är ett exempel där dessa frågor och argument ställdes på sin spets då NATO, utan säkerhetsrådets godkännande, inledde omfattande flyganfall över Jugoslavien för att stoppa de systematiska kränkningarna av Kosovoalbaner som pågick. Interventionen är mycket omdiskuterad men få väljer att fördöma den i sin helhet.

En av rättspositivismens aktörer, Gustav Radbruch, har under sin verksamhet skrivit en del om just avvägningen mellan upprätthållandet av den positiva rätten och ”rättvisa”. Utvecklingen av hans tankar över tiden visar att även om rättssystemet består av samma faktorer så kommer olika delar av rättssystemet att värderas olika, i olika tider.

Folkrätten är ett mycket dynamiskt rättsområde och måste anpassas efter den värld som rätten ska tillämpas på. Folkrätten kommer med stor sannolikhet att utvecklas i takt med att samhällsutvecklingen går framåt, och humanitära interventioner är inget undantag.

Förkortningar

FN	Förenta Nationerna
FRD	Declaration on Principles of International Law Concerning Friendly Relations and Co-operation among States in Accordance with the Charter of the United Nations
ICISS	International Commission on Intervention and State Sovereignty
ICJ	International Court of Justice
IICK	The Independent International Commission on Kosovo
NATO	North Atlantic Treaty Organisation

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Jag har valt att skriva om detta ständigt omdebatterade ämne av flera anledningar. Först och främst är det ett ämne som i hög grad intresserar mig. Ämnet är dessutom tacksamt att diskutera då det finns en mängd frågeställningar som uppkommer vid en fördjupning av ämnet.

Humanitära interventioner är dessutom ett mycket aktuellt rättsområde. Så som världssamfundet ser ut idag, med flertalet pågående väpnade konflikter i samband med att skyddet av mänskliga rättigheter prioriteras i allt högre grad, gör att frågan om vem som har rätt att intervensera samt under vilka omständigheter en sådan intervention kan anses vara legitim aktualiseras.

Ämnet är, som sagt, mycket omdebatterat och en av svårigheterna med denna uppsats har varit att särskilja den från den stora mängd material som redan finns publicerat. Jag har därför valt att väga in Radbruchs teorier, vilka, förhoppningsvis, har gjort att uppsatsen till viss del bidrar med något nytt på området.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att ge en inblick i, samt en klarhet, i den pågående diskussionen gällande den eventuella fristående rätten till humanitära interventioner. Jag kommer att ställa upp ett axplock av argument som talar för eller emot att en sådan intervention skulle vara legitim. Följande frågor kommer att besvaras:

1. Vilken möjlighet finns att intervensera i en annan stat utan ett samtycke från FN:s säkerhetsråd, och om detta finns, vilken problematik kommer detta att medföra?

2. Vilka ideologier är det som ytterst ställs mot varandra, som i sin tur argumenten som framförs bottnar i?

samt

3. Går det att koppla den pågående debatten till Radbruchska formeln från 1946, och i sådana fall, hur skulle detta påverka utvecklingen av rättsläget?

Jag har, med hänsyn till tid och utrymme valt att begränsa uppsatsen till att behandla framväxten av sedvanerätten, och lämnar tolkningen av FN-stadgan utanför. Rent geografiskt har jag valt att dela in världssamfundet i större grupper, och går bara i enskilda fall in på enskilda staters ställningstaganden. Ingen uppräknig av humanitära interventioner genom historien kommer att göras, så en sådan katalog inte fyller något syfte i denna uppsats. Den intervention som kommer att behandlas är NATO:s intervenering i Jugoslavien då den på ett tydligt sätt belyser frågeställningen.

1.3 Metod

Ett av uppsatsens syften är att försöka klargöra vad som är gällande rätt på området humanitär intervention. Detta är en klassisk rättsdogmatisk frågeställning och till denna hör att analysera de rättskällor som finns på området för att kunna utröna vad som anses utgöra just gällande rätt. Rättsdogmatiken är dock svår att tillämpa i sin helhet på frågor som rör just internationell sedvanerätt, speciellt gällande humanitära interventioner. Detta beror på att rättsdogmatiken, kraftigt förenklat, går ut på att få fram gällande rätt, utan hänsyn till de moraliska aspekterna som finns i samhället. Frågan om hur rättsläget ser ut gällande humanitära interventioner, och den rättsliga utvecklingen på området är mer av rättssociologisk karaktär. Gällande rätt på området påverkas kraftigt av hur världssamhället ser ut och vilka intressen som anses vara skyddsvärda. Rättssociologi går ut på att studera samhällsliga förhållanden

och vilken påverkan dessa har på rättsbildning och rättstolkning. Detta är aktuellt i en uppsats inom rättsområdet folkrätt då ämnet är dynamiskt och i ständig förändring i takt med världssamfundets utveckling. Ytterligare en frågeställning som är viktig ur ett rättssociologiskt perspektiv är vad rätten har, och kan få för konsekvenser i samhället. I denna uppsats behandlas till viss del frågor som rör samhällskonsekvenserna för de olika tolkningarna av rättsläget som finns på området.

Jag har valt att jobba med en rättssociologisk metod där jag har studerat hur olika delar av världssamfundet ser på humanitära interventioner och vilka skyddsintressen som ska värderas högre, respektive lägre. Metoden passar väl in på uppsatsens syfte då jag både vill klargöra rättsläget idag och analysera hur rättsläget kan komma att utvecklas. Båda dessa syften har utgångspunkt i hur samhället har sett ut, ser ut idag och hur samhällsutvecklingen kommer fortskrida.

Rättstolkningen inom rättssociologin går ut på att olika hänsyn ska vägas mot varandra. Man brukar tala om rättens tre interna dimensioner, kompetensregler, procedurregler samt handlingsregler. Kompetensreglerna handlar om vem eller vilka som anses berättigade att fatta ett visst beslut. I uppsatsen behandlas detta genom frågeställningen huruvida humanitära interventioner utan ett beslut från säkerhetsrådet kan anses legala. Procedurreglerna behandlar de regelverk som finns rörande exempelvis hur en rättegång ska gå till, eller i detta fall, hur beslut i säkerhetsrådet fattas och vilken problematik som uppkommer i och med de procedurregler som finns. En handlingsregel kan vara av olika karaktär. En av dessa är pliktregler, vilka saknar betydelse inom folkrätten då den till stor del saknar lagfästa sanktioner. Däremot är handlingsregler i form av mål-medel-regler samt avvägningsregler av intresse. Mål-medel-reglerna syftar till att ställa upp mål som regleringen syftar att uppnå och vilka medel som finns att tillta för att nå detta mål. Här kan tydliga paralleller till FN-stadgan dras. Avvägningsreglerna saknar helt materiella regler om hur en situation ska behandlas, utan de pekar enbart ut vilka intressen som

ska vägas mot varandra. Ett praktiskt exempel på detta är avsaknaden av materiella regler när en humanitär intervention är legal, men det står relativt klart att staternas suveränitet ska vägas mot skyddet av mänskliga rättigheter.¹

1.4 Källor

Eftersom ämnet är mycket omskrivet finns mycket information att inhämta. Detta kräver dock en god källkritik samt förmåga att sälla bort information då det inte finns möjlighet att gå igenom samtligt material. Välrenommerad litteratur av argumenterande slag finns det gott om. Problem uppkommer framför allt vid inhämtning av material gällande de olika delarna av världens ståndpunkter, speciellt när det kommer till stater som i hög omfattning censurerar det som publiceras. Här har mötesprotokoll från säkerhetsrådet använts som en bas, samt en avhandling gällande arabvärldens ställningstagande där en omfattande redogörelse gällande källornas trovärdighet har gjorts. Även säkerhetsrådets resolutioner gällande Kosovo samt rapporter från ICISS samt IICK har legat till grund för uppsatsen.

1.5 Disposition

Utgångspunkten för uppsatsen är att diskutera humanitära interventioners legalitet. Därför kommer en definition av just begreppen *humanitär intervention* samt *legalitet* göras initialt.

Efter detta kommer de problem som uppkommer gällande humanitära interventioners legalitet att redogöras. Härunder kommer legalitet med grund i FN-stadgan behandlas översiktligt för att få perspektiv på den eventuella fristående rätten till interventioner. I samma stycke kommer framväxten av sedvanerätt att behandlas och vilka problem som uppstår när dessa rättskällor inte säger samma sak.

¹ Korling & Zamboni (2013), s. 207-237.

Uppsatsen fortskrider sedan till en redogörelse av konflikten i Kosovo och vilka paralleller som kan dras mellan Kosovo och den problematik som finns rörande diskussionen om humanitära interventioners legalitet.

Nästa del behandlar vilka motstående intressen som krockar i debatten och ett axplock av argument som sprungit ur sagda intressen.

Sista delen innan analysen handlar om Radbruch teorier och den Radbruchska formeln och på vilket sätt denna anknyter till frågeställningen.

Sist kommer samtliga delar av uppsatsen vägas samman i en analys över rättsläget samt en hypotes om hur en möjlig utveckling av rättsläget kan komma att se ut. Även denna del kommer kopplas till Radbruch teorier och formel.

2 Definition humanitär intervention

För att på ett effektivt sätt kunna analysera vad som talar för att humanitära interventioner ska kunna legitimisternas respektive vad som talar emot måste först en definition av just begreppet humanitär intervention göras. Humanitära interventioner som koncept innefattar oftast militära ingripanden i en annan stat, med syftet att upprätthålla, de i staten vistades, människornas rätt till grundläggande rättigheter, när regeringen i staten misslyckats med, eller bortsett från, detta. Interventionen kan röra sig om militär närvaro samt hot om, eller användning av våld. Det föreligger ingen enhetlighet i doktrin eller praxis rörande humanitära interventioners legalitet. Inte heller gällande specifika kriterier som ska vara uppfyllda för att det ska röra sig om just en humanitär intervention finns konsistent praxis.²

² Bring (2002) s. 126.

3 Legalitet

3.1 Definition av begreppet legalitet

När man använder begreppet legalitet i samband med humanitära interventioner menar man att interventionen är laglig, accepterad av det internationella samfundet, godkänd av säkerhetsrådet och/eller moraliskt försvarbar.³

I enlighet med uppsatsens syfte kommer en översiktlig redogörelse över legalitet i enlighet med FN-stadgan göras och ett mer djupgående resonemang kommer föras angående legaliteten utanför FN-stadgan.

3.2 Problematik gällande humanitära interventioners legalitet

3.2.1 Legalitet i enlighet med FN stadgan

I FN-stadgans artikel 2(4) fastställs följande:

All members shall refrain in their international relations from the threat or use of force against the territorial integrity or political independency of any state, or in any other manner inconsistent with the purposes of the United Nations.

Det finns alltså ett uttryckligt förbud mot användandet av militärt våld mot en annan stat.⁴ Till detta förbud finns dock två undantag fastställda i FN-stadgan. Det första undantaget är unilateralt eller kollektivt självförsvar⁵ samt militärt våld som i förhand har godkänts av säkerhetsrådet.⁶

Det är mindre sannolikt att en humanitär intervention kommer att kunna legaliseras med självförsvar, i FN-stadgans mening, som rättslig grund. Därför

³ Pattison (2010) s. 30.

⁴ Pattison (2010) s. 45.

⁵ FN-stadgan art 51.

⁶ FN-stadgan art 42.

krävs alltså med största sannolikhet ett beslut från säkerhetsrådet för att kunna genomföra en humanitär intervention konformt med FN-stadgan.⁷

Det finns dock inneboende problem hos säkerhetsrådet att få igenom beslut. Detta framhåller bland annat ICISS, men står fast vid ståndpunkten att individuella stater eller ad hoc koalitioner möjlighet att agera utan säkerhetsrådets godkännande vinner mycket litet gehör från det internationella samfundet.⁸

3.2.2 Legalitet utanför FN-stadgan

Det finns aktörer som hävdar att rätten till humanitär intervention i enlighet med FN stadgan är allt för restriktiv.⁹ En av dessa är Fernando R. Tusón, som hävdar att ”moral philosophy cannot be absent from international legal analysis”.¹⁰ Tusón hävdar även att FN-stadgans artikel 2(4) inte ska anses förbjuda humanitära interventioner då dessa är ett medel stater kan tillta för att upprätthålla ett av FN:s fundamentala syften.¹¹

3.2.2.1 Framväxten av internationell sedvanerätt

För att en handling ska vara legitim ut ett folkrättsperspektiv måste den antingen falla under vad staterna kommit överens om genom bilaterala eller multilaterala traktat¹² eller vara konform med den rådande internationella sedvanerätten.

Sedvanerätten växer fram genom att staterna, genom sitt handlande, reglerar deras dagliga utbyte med varandra. Om staterna handlat på ett visst sätt tillräckligt konsekvent övergår handlandet sakta över från att vara ”så man brukar göra” till ”så man ska göra”.¹³

⁷ Pattison (2010) s. 46.

⁸ ICISS (2001) s. 54

⁹ Pattison (2010) s. 48.

¹⁰ Tesón (1988) s. 245.

¹¹ Tesón (1988) s. 248.

¹² Exempelvis FN-stadgan.

¹³ Dixon, Martin & Evans, Malcolm David (2014) s. 30

Denna teori sätts på pränt i ICJ:s avgörande i *North Sea Continental Shelf case* där domstolen fastslår att:

Not only must the acts concerned amount to a settled practice, but they must also be such, or be carried out in such a way, as to be evidence of a belief that this practice is rendered obligatory by the existence of a rule of law requiring it. The need for such a belief, i.e., the existence of a subjective element, is implicit in the very notion of the *opinio juris sive necessitatis*.¹⁴

Sammanfattningsvis kan sägas att det krävs både en etablerad, utbredd och konsistent praxis i världssamfundet, samt det som domstolen hänvisar till som *opinio juris sive necessitatis*. Detta är ett psykologiskt element, som måste vara uppfyllt för att regeln ska kunna ses som internationell sedvanerätt, och går ut på att det ska finnas en övertygelse om att regeln utgör just en rättsregel och är juridiskt bindande för världens stater.¹⁵

Det finns aktörer inom folkrätten som hävdar att det, utöver den i FN stadgan legitimerade användningen av våld stater sinsemellan, vuxit fram en fristående rätt till humanitär intervention i den internationella sedvanerätten. Detta på grund av strävan mot ett ökat skydd för mänskliga rättigheter.¹⁶ En anhängare till denna teori är Olof Beckman, som hävdar att den internationella rätten gällande humanitära interventioner mycket väl kan stå inför en kommande förändring då en omtolkning av de rättsregler som finns samt skapandet av ny internationell sedvanerätt är pågående.¹⁷

¹⁴ North Sea Continental Shelf case p. 77.

¹⁵ Dixon, Martin & Evans, Malcolm David (2014) s. 31

¹⁶ Joyner (2002) s. 601

¹⁷ Beckman (2005) s. 290

3.2.3 Kolliderande rättskällor

Problematiken uppstår först när det föreligger en situation där två rättskällor ter sig vara tillämpliga på sagda situation, men ger olika utfall. Gällande humanitära interventioner händer detta då FN-stadgan uttryckligen förbjuder användandet av våld, utan ett godkännande från säkerhetsrådet, medan vissa aktörer hävdar att det finns en fristående rätt, vilken gör en humanitär intervention möjlig utan ett sådant godkännande.¹⁸

¹⁸ Bring & Mahmoudi (2006) s. 71

4 Kosovo

En situation där dilemmat med kolliderande rättskällor gällande humanitära interventioners legalitet ställdes på sin spets i praktiken är NATO:s *Operation Allied Forces*.

4.1 Bakgrund till konflikten

Jugoslavien, bestående av bland annat staten Serbien, med de två autonoma provinserna Kosovo och Vojvodina, utsattes för en våg av nationalism under 1970 – och 80-talet. De nationalistiska anhängarna nyttjade Serbiens brokiga historia innehållande både etniska och religiösa motsättningar.

Den geografiska platsen som utgör Kosovo var befolkad av mestadels albaner, men var föremål för både det albanska och serbiska folkets ursprung. Bland annat förelåg fortfarande stor bitterhet över inkorporeringen av Kosovo i Serbien år 1912 från albanernas sida och serberna såg Kosovo som en helig plats där många av serbernas historiska monument fanns belägna.

Denna nationalism ledde till att Slobodan Milosevic kom till makten i Serbien och vidare till att den extrema nationalistiska, serbiska, agendan togs i bruk.¹⁹

I juli 1990 återkallades Kosovos autonomi vilket ledde till att en ökad diskriminering av kosovoalbanerna. Denna diskriminering bestod bland annat av att albanska tidningar, radiokanaler och tv-kanaler stängdes ner, införandet av en ny serbisk läroplan vid universiteten samt massavskedning av albaner från statliga anställningar.

Det förekom även grova överträdelser av kosovoalbanernas mänskliga rättigheter i stor omfattning. Överträdelserna omfattade exempelvis godtyckliga

¹⁹ The Independent International Commission on Kosovo (2000) s. 33-34.

gripanden, frihetsberövanden utan rättslig prövning, tortyr samt avrättningar av albaner.²⁰

En väpnad konflikt bröt ut i mitten på 90-talet mellan den Jugoslaviska Armén samt *Ministarstvo Unutarnjih Polsova Serbiska*²¹ och albanska motståndsgupper. Konflikten varade fram till 1999 då NATO, genom användning av militärt våld, tvingade de serbiska styrkorna att lämna provinsen.²²

4.2 Säkerhetsrådets och NATO:s agerande

Säkerhetsrådet utfärdade ett antal resolutioner under 1998 och 1999.²³

Den första resolutionen, resolution 1160, innehöll ett beslut om ett vapenembargo riktat mot Jugoslaven. Resolutionen uppmanar även konfliktens aktörer att söka en fredlig lösning.²⁴ Ryssland och Kina uttalade sig kritiskt till vapenembargot och ansåg att konflikten var en intern angelägenhet för Jugoslavien. Kina valde att avstå sin röst.²⁵ USA var av motsatt åsikt angående embargot och kommenterade antagandet av resolutionen på följande sätt:

The United States strongly supports this resolution imposing an arms embargo on the Federal Republic of Yugoslavia. In so doing, the Council sends an unambiguous message that the international community will not tolerate violence and “ethnic cleansing” in the region of the former Yugoslavia.²⁶

Den andra resolutionen som antogs av säkerhetsrådet var resolution 1199. Resolutionen fördömde det upptrappade våldet som de jugoslaviska styrkorna

²⁰ The Independent International Commission on Kosovo (2000) s. 41-42.

²¹ Det serbiska inrikesministeriets specialpolis

²² The Independent International Commission on Kosovo (2000) s. 51-55.

²³ Security Council Report

²⁴ S/RES/1160.

²⁵ S/PV.3868 s. 10-12.

²⁶ S/PV.3868 s. 13.

använde mot civila samt krävde eldupphör. Resolutionen innehöll inget godkännande av användningen av militärt våld.²⁷ Ryssland uttryckte, under ett av säkerhetsrådets möten som föregick antagandet av resolution 1199, ett starkt misstycke till att säkerhetsrådet skulle godkänna ett militärt ingripande då detta skulle kränka Jugoslaviens suveränitet och territoriella integritet. Rysslands representant uttalade vid sagda möte att:

No use of force and no sanctions are being imposed at the present stage. [...] In particular, the use of unilateral measures of force in order to settle this conflict is fraught with the risk of destabilizing the Balkan region and of all of Europe and would have long-term adverse consequences for the international system, which relies on the central role of the United Nations

Kina valde åter igen att avstå sin röst med fortsatt hänvisning till att konflikten var Jugoslaviens interna angelägenhet.²⁸

Trots att resolution 1199 inte innehöll ett godkännande av våldsanvändning för att lösa konflikten i Kosovo hotade NATO den 13 oktober 1998 med ett flyganfall om inte de Jugoslaviska styrkorna drog sig tillbaka från Kosovo inom 96 timmar

Hotet om flyganfall gjorde att förhandlingar med jugoslaviska staten möjliggjordes samt att ett avtal kom till stånd, vars innehåll bygger på resolution 1199, där Milosevic bland annat förbinder sig att dra tillbaka de Jugoslaviska styrkorna från Kosovo. Avtalet ger även NATO och OSCE Kosovo Verification Mission²⁹ rätt till att övervaka avtalets genomdrivande. NATO:s hot om flyganfall kvarstod om inte Jugoslavien upprätthöll avtalet.³⁰

²⁷ S/RES/1199.

²⁸ S/PV.3930 s. 2-4.

²⁹ En grupp bestående av cirka 2000 civila vars uppgift var att kontrollera att avtalet upprätthölls.

³⁰ The Independent International Commission on Kosovo s. 76

Kort efter avtalet hade upprättats antog säkerhetsrådet resolution 1203 som affirmerar och godkänner ovan nämnda avtal. Resolutionen innehöll inget godkännande för staterna att använda våld.³¹

Efter upprepade försök till en diplomatisk lösning gav NATO:s dåvarande generalsekreterare, Javier Solana, order om att inleda flyganfallet mot Jugoslavien.³²

4.3 Var interventionen av Kosovo legitim?

Onekligen inledde NATO flyganfallet utan ett godkännande från säkerhetsrådet. Betyder detta per se att interventionen saknar legitimitet?

The Independent National Commission on Kosovo gjorde detta uttalande angående interventionen:

The Commission concludes that the nato military intervention was illegal but legitimate. It was illegal because it did not receive prior approval from the United Nations Security Council. However, the Commission considers that the intervention was justified because all diplomatic avenues had been exhausted and because the intervention had the effect of liberating the majority population of Kosovo from a long period of oppression under Serbian rule³³

I ICISS:s rapport om responsibility to protect kan utläsas att ett generellt miss-tycke till humanitära interventioner utan föregående beslut om en sådan från säkerhetsrådet föreligger. Det framgår också att även de intervenerande sta-

³¹ S/RES/1203.

³² NATO press statement (1999)040

³³ The Independent International Commission on Kosovo s. 4.

terna håller med om att det i fallet Kosovo förelåg extraordinära omständigheter och att det hade varit att föredra om ett beslut från säkerhetsrådet hade legaliserat interventionen.³⁴

Frågan kokar ner till om det kan anses att en internationell sedvanerätt vuxit fram vilken ger en fristående rätt till humanitära interventioner.

³⁴ ICISS (2001) s. 54

5 Argument för och emot en fristående rätt till humanitär intervention

5.1 Motstående intressen

De intressen som ställs mot varandra är skyddet för staternas suveränitet och territoriella integritet, å ena sidan, samt människorna som befinner sig under en regerings kontrolls tillförsäkran av vissa grundläggande rättigheter, å andra sidan.³⁵

Kraftigt förenklat kan slutsatsen dras att rättspositivismen förespråkar det tidigare skyddsobjektet och naturrätten det senare.

Olof Beckman ifrågasätter om det verkligen rör sig om en konfrontation mellan humanitära syften och suveränitet. Han anser att det fråga om en uppdragad svårighet att tillförsäkra alla människor sina grundläggande rättigheter utan att tillta militärt våld.³⁶

5.1.1 Rättspositivism inom folkrätten

Folkrättslig rättspositivism bygger på tanken att folkrättens regelverk är uppbyggt på staterna i världssamfundets gemensamma vilja att reglera relationerna staterna emellan. Detta kallas voluntarism, och går ut på att en stat bara kan bli bunden av en rättsregel som staten genom sitt samtycke har förbundet sig till att följa.³⁷

Rättspositivister inom folkrätten håller fast vid att det finns en distinktion mellan vad som utgör internationell rätt och vad som är ett moraliskt korrekt

³⁵ Bring & Mahmoudi (2006) s. 71-72

³⁶ Beckman (2005) s. 294 – 295.

³⁷ Amnéus (2008) s. 25-26.

sätt att agera. ”Lex lata - the law as it is - is not the same as lex ferenda - the law as it ought to be” är James Pattisons sätt att beskriva rättspositivismen.³⁸

5.1.2 Naturrätt inom folkrätten

De aktörer som förespråkar naturrätten avvisar den i stycket ovan nämnda uppdelningen av moral och rätt. Fernando Tesón anser att de moraliska värderingar som finns avseende ett rättsområde påverkar vad som anses vara gällande rätt.

Tesón rejects the separation of legal validity and morality. [...] what the current status of the law is on a certain issue, such as humanitarian intervention, also depends in part on what the law ought to be. In other words, *lex ferenda* affects *lex lata*.³⁹

Hugo Grotius hävdade, med utgångspunkt i naturrätten, redan på 1600-talet att det förelåg en rätt att intervensera i andra stater vars regim på ett tyranniskt sätt förtryckte sin befolkning.⁴⁰

5.2 Framförda argument

Nedan följer ett axplock av argument för och emot huruvida en fristående rätt till humanitär intervention skulle vara legitim eller inte. Argumenten framförs här på ett relativt objektiva sätt utan större reflektion, vilken görs senare i analysen.

5.2.1 Upprätthållande av suveränitet

Suveräniteten utgör en mycket extensiv form av jurisdiktion, vilken ger varje stat fullständig och obestridbar makt över sitt territorium och människorna som vistas inom territoriets gränser.⁴¹

³⁸ Pattison (2010) s. 45.

³⁹ Pattison (2010) s. 48-49.

⁴⁰ Bring (2002) s. 127.

⁴¹ Dixon, Martin & Evans, Malcolm David (2014) s. 161

I ICJ:s prövning av målet Nicaragua v. United States uttryckte sig domstolen på följande sätt rörande en stats suveränitet:

... the fundamental principle of State sovereignty on which the whole of international law rests, and the freedom of choice of the political, social, economical and cultural system of a State.⁴²

Suveräniteten utgör ett okränkbart skydd mot andra staters inblandning i statens interna intressen, så länge som det inte finns en rättsregel som utgör ett undantag till suveränitetsprincipen.⁴³

Ett strikt upprätthållande av suveräniteten utgör alltså ett direkt hinder mot humanitära interventioner.

5.2.2 Principen om non-intervention

Principen formulerades initialt av FN:s generalförsamling, och antogs 1965. Principen fick ytterligare fäste genom att *the Friendly Relations Declaration* antogs av generalförsamlingen år 1970.⁴⁴ FRD stadgar bland annat att:

No State or group of States has the right to intervene, directly or indirectly, for any reason whatever, in the internal or external affairs of any other State. Consequently, armed intervention and all other forms of interference or attempted threats against the personality of the State or against its political, economic and cultural elements, are in violation of international law.⁴⁵

⁴² Nicaragua v. United States p. 263.

⁴³ Dixon, Martin & Evans, Malcolm David (2014) s. 161

⁴⁴ Beckman s. 57.

⁴⁵ Declaration on Principles of International Law Concerning Friendly Relations and Co-operation among States in Accordance with the Charter of the United Nations.

Det finns mycket litet utrymme för att tolka in en rätt till militära interventioner i FRD:s ordalydelse.⁴⁶

5.2.3 Upprätthållande av våldsförbudet

Våldsförbudet är inte bara fastställt i FN-stadgan utan anses även vara sedvanerättsligt bindande⁴⁷. ICJ gjorde en prövning år 1986 av USA:s, genom understöd till rebellgruppen *Contras*, indirekta intervention i Nicaragua och kom vid den tidpunkten fram till att användning av våld inte var rätt metod för att upprätthålla skyddet för mänskliga rättigheter.

In any event, while the United States might form its own appraisal of the situation as to respect for human rights in Nicaragua, the use of force could not be the appropriate method to monitor or ensure such respect.⁴⁸

Detta argument talar starkt emot humanitära interventioners legalitet.

5.2.4 Säkerhetsrådets oförmåga att fatta beslut

Det har ovan berörts ett flertal gånger att det finns inneboende begränsningar gällande säkerhetsrådets beslutfattningsprocess som gör det svårt att få ett godkännande gällande en humanitär intervention.

Det har under lång tid, och i stor mängd, riktats skarp kritik mot säkerhetsrådets oförmåga att fatta beslut. Svårigheten att fatta beslut beror bland annat på de permanenta medlemmarnas, vilka innehar vetorätt, ointresse i vissa konflikter, motsättningar från de stater som är involverade i en för säkerhetsrådet aktuell konflikt och/eller hot om, eller nyttjande av de permanenta medlemmarnas vetorätt.

⁴⁶ Beckman (2005) s. 58.

⁴⁷ Nicaragua v. United States of America p.187-190.

⁴⁸ Nicaragua v. United States of America p. 268.

Vissa aktörer hävdar även att det förekommer missbruk av användningen av de permanenta medlemmarnas vetorätt då konflikten rör en av sagda medlemmars nära allierade stater. USA har exempelvis ett flertal gånger hotat med, eller nyttjat sin vetorätt när konflikten rör Israel. Samma mönster har identifierats gällande konflikter hänfödda till Sudan och Burma, där Kina använt sig av sin vetorätt.⁴⁹

Ett exempel på en humanitär intervention där en av de permanenta medlemmarnas vetorätt satte stopp för ett beslut från säkerhetsrådet som godkände interventionen är USA:s intervention i Irak.

Säkerhetsrådet antog den 5 april 1991 en resolution där rådet fördömde förföljelsen av de utsatta folkgrupperna i Irak. Säkerhetsrådet hänvisade även till hot mot internationell fred och säkerhet, men inget bemyndigande att ingripa militärt finns i resolutionen.⁵⁰

En av anledningarna till att ett beslut om att använda våld för att lösa konflikten inte kom till var att Kina motsatte sig en intervention med hänvisning till konflikten rörde Iraks inre angelägenheter.⁵¹

5.2.5 Hot mot den internationella ordningen

Vissa av folkrättens aktörer hävdar att en fristående rätt till humanitära interventioner skulle underminera hela det rättsliga systemet som byggts upp inom världssamfundet.⁵² Det framgår av en rapport från FN:s generalförsamling att församlingens generella åsikt är att:

actions without Security Council authorization threaten the very core of the international security system founded on the Charter of the United Nations.⁵³

⁴⁹ Roberts & Zaum (2008) s. 68-69.

⁵⁰ Bring (2002) s. 301

⁵¹ Beckman (2005) s. 176.

⁵² Pattison (2010) s. 62

⁵³ A/54/1 p. 66.

Ove Bring är av en annan åsikt. Han hävdar att folkrätten är av dynamisk karaktär och måste kunna anpassas och utvecklas för att passa den ständigt föränderliga värld som den ska appliceras på. Bring poängterar även att FN-stadgan har i princip samma ordalydelse som den hade när den tillkom 1945 och är starkt präglad av andra världskriget och att man då prioriterade staternas intressen framför individernas. Bring anser att man idag måste ge utrymme till andra av folkrätten skyddade intressen. Brings resonemang innefattar även stark kritik mot säkerhetsrådets beslutsregler, som han uttrycker det:

omöjliggör [...] (i strikt rättslig mening) varje militär intervention till skydd för en utsatt befolkningsgrupp om någon av de fem permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet utnyttjar sin vetorätt, eller hotar att utnyttja den.⁵⁴

5.2.6 Responsibility to protect

FN:s Generalförsamling röstade år 2005 igenom principen om responsibility to protect, eller R2P som den också brukar kallas. Bakgrunden till principen var just den, i stycke 3.2.1, omnämnda problematiken rörande säkerhetsrådets beslutfattningsprocess. Förslaget bygger på, den i samma stycke hänvisade till, ICISS rapport The Responsibility to Protect från 2001.

Principens syfte är att skapa en möjlighet till att ingripa då stater inte tar sitt ansvar gällande upprätthållande av medborgarnas grundläggande mänskliga rättigheter utan att hindras av principerna om staternas suveränitet och territoriella integritet.⁵⁵ Det framhålls dock att världssamfundets generella åsikt är att det krävs ett godkännande från säkerhetsrådet för att en intervention grundad på principen om R2P ska vara legitim.⁵⁶

⁵⁴ Bring & Mahmoudi (2006) s. 71-72.

⁵⁵ Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

⁵⁶ ICISS (2001) s. 54

Världssamfundet generella respons till ICISS:s rapport var positiv. Utöver de ”interventionsvänliga” staterna i väst uttalade sig också stora delar av subsahara-afrika samt många latinamerikanska stater positivt angående rapporten.⁵⁷ Staterna i Asien hade blandade åsikter rörande rapporten. Japan, Sydkorea, Sri Lanka, Singapore med flera var positiva till förslaget medan exempelvis Indien och Kina ställde sig negativa till R2P. Ryssland var negativ till förslaget och hävdade att det skulle underminera FN-stadgans auktoritet. Samtliga arabstater var emot principen om R2P.⁵⁸

Sammanfattningsvis kan sägas att även om generalförsamlingen röstade igenom förslaget till principen om R2P, så fanns visst motstånd till principen inom världssamfundet.

Tillkomsten av en rättslig princip påverkan på den internationella sedvanerätten är komplex. Det kan nämligen både ses som ett argument för och ett argument emot att en internationell sedvanerätt gällande en fristående rätt till intervention har uppkommit. Mer om detta i analysen.

5.2.7 Nykolonialism

Edward Said beskriver i sitt verk *Orientalism* från 1978, hur Frankrike och Storbritannien under sin kolonialisering av arabvärlden legitimerade kolonialiseringen och imperialismen med argument knutna till ”the white man’s burden”. Kolonialmakterna ansåg att det var deras ansvar, och börda, att civilisera de arabiska folken och att religionen Islam stod i vägen för utveckling och modernisering⁵⁹.

Vissa argument om att humanitära interventioner bara är en förtäckt form av nykolonialism har förts fram, främst från arabstaterna. Larry Diamond hävdar att uppbyggandet av demokrati inte kan ske genom en, som han uttrycker det,

⁵⁷ Amnéus (2008) s. 213.

⁵⁸ Amnéus (2008) s. 218.-220

⁵⁹ Eklund Wimelius (2006) s. 9.

”nineteenth century style occupation”. Diamond påstår även att humanitära interventioner väcker minnen från tider av kolonialism i arabvärlden.⁶⁰

Samiullah Koreshi åsikt angående NATO:s bombningar i Jugoslavien hyser stark anknytning till argument rörande nykolonialism. Han skriver ”it is most objectionable that NATO has restored the use of force in true imperialist style” i sitt verk *What are NATO's real intentions?*.⁶¹

⁶⁰ Eklund Wimelius s. 2.

⁶¹ Eklund Wimelius s. 23.

6 Radbruchska formeln

6.1 Gustav Radbruch

Gustav Radbruch, anhängare till rättspositivismen, var professor i juridik vid Universitetet i Heidelberg. Han avsattes från sin professur i samband med nazisternas maktövertagande år 1933. Han återinsattes i sitt ämbete efter andra världskrigets slut.⁶²

6.2 Radbruchs teorier

Radbruch ansåg att tre krav skulle vara uppfyllda för att rättspositivismens idéer skulle anses uppnådda. Dessa var rättvisa, ändamålsenlighet samt rätts-säkerhet. Radbruch teorier ställdes på sin spets efter andra världskriget, då man med facit i hand konstaterade att rätten som brukades under de national-socialistiska styret visade sig ”orätt”.⁶³

Som belysts i stycke 5.1.1. skiljer man inom rättspositivismen på vad som anses vara gällande rätt och vad som anses vara det moraliskt rätta sättet att agera.⁶⁴

I Radbruchs tidigare verk lyser dessa rättspositivistiska idéer igenom. Radbruch har i sitt verk *Rechtsphilosophie*, från 1914, uttryckt sin syn på hur en domare ska fullfölja sitt ämbete på följande sätt:

However unjust the law in its content may be, by its very existence [...] it fulfills one purpose, viz., that of legal certainty. Hence the judge, while subservient to the law without regard to its justice, nevertheless does not subserve mere accidental purposes of

⁶² Modéer (2009) s. 259.

⁶³ Modéer (2009) s. 259.

⁶⁴ Pattison (2010) s. 45

arbitrariness. Even when he ceases to be the servant of justice because that is the will of the law, he still remains the servant of legal certainty. We despise the parson who preaches in a sense contrary to his conviction, but we respect the judge who does not permit himself to be diverted from his loyalty to the law by his conflicting sense of the right.⁶⁵

Radbruch kom senare i sitt verk *Gesetzliches Unrecht und übergesetzliches Recht*, från 1946, fram till att domaren inte skulle tillämpa lag som uppenbart stred mot de mänskliga rättigheterna.⁶⁶

6.3 Radbruchska formeln

Radbruch sammanfattade sina teori om sin relativistiska värde lära, innehållandes rättvisa, ändamålsenlighet och rättssäkerhet i följande formel:

The positive law, secured by legislation and power, takes precedence even when its content is unjust and fails to benefit the people, unless the conflict between statute and justice reaches such an intolerable degree that the statute, as "flawed law," must yield to justice.⁶⁷

Formeln stadgar att det måste finnas eviga rättsregler insprängda i rättsordningen vilka tillkommer var och en och som upprätthåller rättvisan om den positiva rätten visar sig vara en "orätt"⁶⁸

Radbruchska formeln innehåller tydliga spår av naturrätten vars, vilket behandlas i stycke 5.1.2, aktörer hävdar att det som anses vara gällande rätt påverkas av vad som anses vara moraliskt rätt.⁶⁹

⁶⁵ Bix (2011) s. 47

⁶⁶ Modéer (2009) s. 259.

⁶⁷ Bix (2011) s. 46

⁶⁸ Modéer (2009) s. 259.

⁶⁹ Pattison (2010) s. 48-49.

Man ser en tydlig skillnad mellan Radbruchs syn på rätten innan andra världskriget och efter. Men det är fortfarande i grund och botten samma rättsliga faktorer, rättvisa, ändamålsenlighet samt rättssäkerhet, som han väger mot varandra. Skillnaden ligger i att han värderar de olika faktorerna annorlunda i sin formel än i sina tidigare verk.⁷⁰

Formeln skulle kunna ses som en sammanflätning av de motstående intressen som diskuteras under stycke 5.1 och skulle eventuellt kunna utgöra en sammanvägning av de argument som finns för och emot en fristående rätt till humanitär intervention. Utvecklingen av Radbruch syn på rätten speglar, enligt mig, även förändringarna som skett av synen på humanitära interventioner.

⁷⁰ Bix (2011) s. 47.

7 Analys

7.1 Analys av rättsläget idag

Rättsläget gällande om det finns en rätt att fristående från säkerhetsrådet intervensera i en annan stat, vars regering systematiskt kränker sina medborgare får anses vara tämligen oklart. Det saknas enhetlig praxis och den doktrin som finns på området ger långt ifrån ett självklart svar.

Vad som kan sägas om argumentationen gällande humanitär intervention, är att de argument som framförs till förmån för fristående interventioner ofta hänför sig till naturrätten, där mänskliga rättigheter står i fokus. De aktörer som förespråkar en rätt att intervensera utan ett godkännande från säkerhetsrådet, och vidare, med stor sannolikhet, i strid med våldsförbudet i FN-stadgan, anser att den gällande rätten (i detta sammanhang ordalydelsen i FN-stadgan, FRD, samt vedertagen sedvanerätt) får ge vika till förmån för upprätthållandet av skyddet för de grundläggande mänskliga rättigheterna.

På motstående sida finner vi de rättspositivistiska tankarna som avgränsar den gällande rätten från moraliska värderingar. Denna ideologis aktörer är betydligt mer restriktiva gällande erkännandet av en fristående rätt till intervention. Här under finner vi argumenten om upprätthållande av staternas suveränitet, principen om non-intervention samt risken att underminera den rättsliga ordningen inom världssamfundet.

Det går tydligt att utröna de två olika synsätten i världssamfundets staters agerande och argumentation i samband med NATO:s bombningar i Jugoslavien. Framför allt finns tydliga ställningstaganden i säkerhetsrådets mötesprotokoll från den tiden.

Man ser att USA har en positiv inställning till samtliga beslut som säkerhetsrådet tar som innebär att någon form av påtryckningar utövas mot den Jugo-

slaviska staten medan Ryssland och Kina vidhåller att principen om non-intervention ska stå fast och att det vore en kränkning gentemot Jugoslaviens suveränitet att intervensera samt att detta skulle strida mot våldsförbudet i FN-stadgan.

Reaktionerna från omvärlden efter NATO:s agerande i Kosovo är av intresse att analysera. Världssamfundet legitimerade, eller i vart fall valde att inte fördöma, flyganfallen i efterhand. Här finns en relativt gemensam syn staterna emellan.

Generalförsamlingens beslut gällande R2P är intressant i frågan om det kan anses att en internationell sedvanerätt på området har vuxit fram. Erkännandet av den rättsliga principen kan tyda på att en sedvanerätt finns, och att beslutet utgör en kodifiering av denna. I ICISS:s rapport, vilken ligger till grund för beslutet, framkommer dock att en intervention utan ett godkännande från säkerhetsrådet i det flesta fall inte skulle vara legitim. Detta tyder, i motsats till tankarna om kodifiering av sedvanerätt, på att en sedvanerätt inte anses finnas på området. Om det fanns en tydlig och väl etablerad sedvanerätt skulle en kodifiering vara överflödig.

Det framgår även i ICISS:s rapport att världssamfundets stater inte har en gemensam åsikt gällande humanitära interventioners legalitet. Detta gör att det blir mycket svårt att hävda att det finns en så kallad *opinio juris*.

Principen om non-intervention som återfinns i FRD, lämnar som sagt mycket litet utrymme till humanitära interventioner. FRD är dock något till åren och med en sammanvägning av detta samt Brings åsikter om folkrätten som en dynamisk rättsfigur skulle det kunna tyda på att den ordalydelsen är förlegad och inte speglar idag gällande folkrätt.

Problemet med de traktattexter som finns på området är att samtliga uppkom i nära anslutning till andra världskriget. Även om det skedde en naturrättsrännensans där mänskliga rättigheter under en kortare period fick en starkare

ställning, var fortfarande syftet med dessa traktat att stärka staternas suveränitet och tillförsäkra dem ett skydd mot kränkning av suveräniteten från andra stater.

I dagsläget är skyddet av mänskliga rättigheter i fokus. Stora delar av världen är dessutom i krig, eller krigsliknande situationer. Exempel på detta är Ukraina och Syrien. Dessa två komponenter skulle kunna tyda på att den antagna traktattexten som FN-stadgan utgör kanske inte längre anses skydda det idag mest skyddsvärda intresset samt att det faktiskt finns ett praktiskt behov av en mer liberal syn på interventioner med syfte att upprätthålla skyddet av mänskliga rättigheter.

Vad som måste vägas in här är att detta är en väldigt västeuropeisk syn på problemet. Som visat har arabstaterna en mer negativ inställning till interventioner. Detta kan bero på att många av arabstaterna har ett förflutet som koloni och argumentet om nykolonialisering ligger nära till hands. En viss förståelse för detta får anses finnas. Och man kan dessutom tillägga att de stater som historiskt sett har ockuperat kolonierna, är de stater som har de militära och ekonomiska möjligheterna till att intervensera. Faran som ligger i detta är att de stater med stark ekonomi har en möjlighet att självmant besluta om vad som ska anses vara rätt eller fel gällande demokrati och styrelsesätt. För att tänja ytterligare på argumentet kan man ställa sig frågan om dessa stater dessutom ska få besluta om vilka mänskliga rättigheter som är skyddsvärda. Detta äventyrar de mindre och svagare staternas suveränitet, vilken innefattar politisk, social, ekonomisk och kulturell självbestämmanderätt. Om väst får en friare rätt att intervensera i stater som de anser kränker sina medborgare, riskerar man inte då att tvinga på dem de ideal som finns i de intervenerande staterna? Drar man en parallell till Frankrikes och Storbritanniens idéer om "the white man's burden" så är det i alla fall inte orimligt att humanitära interventioner skulle kunna få den effekten.

Jag anser att det är passande att applicera Radbruch formel från 1946 på frågan om det bör finnas en fristående rätt att intervensera.

Detta skulle i praktiken betyda att suveräniteten, principen om non-intervention och andra rättspositivistiska argument får anses stå fast till den gräns att det inte längre kan anses rättssäkert att tillämpa den positiva rätten. I ett sådant fall ska den positiva rätten anses utgöra en ”orätt” och den positiva rätten får ge vika till förmån skyddet för de mänskliga rättigheterna, eller ”rättvisan”, så som Radbruch uttrycker det.

Gränsdragningsproblematiken kommer dock att kvarstå. Och frågan om nykolonialisering är fortfarande aktuell. Vem ska bestämma när den gränsen ska anses vara uppnådd? Och ska detta beslut ligga på varje enskild stat eller på säkerhetsrådet?

7.2 Hypotes om rättsläget utveckling framåt

Jag håller i mångt och mycket med om att folkrätten är, och måste få vara, ett mycket dynamiskt rättsområde. Samhällen utvecklas och det internationella samfundet är i konstant utveckling. Detta har visats genom historien genom att olika skyddsvärden har haft olika prioritet i olika tider.

Folkrätten måste kunna förändras för att passa den aktuella tiden, precis som med all annan lagstiftning. Hur detta ska uppnås är mindre relevant än att det faktiskt sker.

Som det ser ut i dagsläget tycks inte en internationell sedvanerätt finnas som ger en stat, eller en ad hoc koalition av stater, rätt att intervensera utan säkerhetsrådets samtycke. En viss statspraxis kan sägas ha vuxit fram, i stora delar av världen, angående att humanitära interventioner, eller R2P, är ett bra koncept, som behöver utvecklas mer. Det tycks dock vara långt kvar innan statspraxis gällande rätt till fristående interventioner är så utbredd att man ens kan börja tala om att en *opinio juris* uppkommit. Humanitära interventioner utan ett beslut från säkerhetsrådet får i dagsläget fortsatt anses olagliga.

Detta leder till att stater agerar på egen hand, på ett folkrättsstridigt sätt. Precis som under *Operation Allied Forces*. Interventionen fördömdes dock inte i efterhand vilket gjorde att den ansågs vara olaglig men legitim.

Det står klart att detta inte är ett optimalt sätt att reglera frågan om interventioner, då detta verkligen kan anses äventyra upprätthållandet av de rättsregler som finns inom världssamfundet.

Så länge problematiken angående beslutsfattningen i säkerhetsrådet kvarstår tror jag inte att den vägen är rätt att gå. Det kommer alltid att behöva kompromissas för att inte vetorätten ska fälla hela förslaget. Därför lär en eventuell process om att ta fram precisa regler om interventioner att ta mycket lång tid.

Trots argument om nykolonialisering kommer starka stater troligen att ingripa trots att ett godkännande från säkerhetsrådet saknas. Beroende på världssamfundets reaktioner på eventuella framtida interventioner kommer en sedvanerätt att sakta växa fram. Detta har pågått under en lång tid och kommer troligtvis inte att avstanna.

Det är just de folkrättsstridiga handlingarna, som i efterhand visar sig gynna mer än den folkrättsstridiga handlingen i sig själva, som kommer att leda till att en sedvanerätt skapas. Det är den rörliga folkrätten där gränserna måste vara töjbara så att den passar på den värld som den ska tillämpas på.

Detta gör att jag tror att synen på humanitära interventioners legalitet kommer att liberaliseras i samma takt som skyddet för mänskliga rättigheter, förhoppningsvis, växer världen över. Detta kan förklaras, med ytterligare koppling till Radbruch teorier, som i grund och botten bygger på samma faktorer som han i olika tider har värderat olika högt. Paralleller kan här dras till förändringen som skett från tiden då FN-stadgan nedtecknades, då staternas suveränitet var det starkaste skyddsintresset till den situation vi befinner oss i idag där skyddet av de mänskliga rättigheterna får en kontinuerligt starkare position som skyddsvärt intresse. Detta synsätt kopplat till Radbruch formel skulle

betyda att gränsen när den positiva rätten anses sätta rättssäkerheten i sådant underläge att den positiva rätten anses vara en ”orätt”, i fler situationer, där en regering inte tillgodoser sina medborgares rättigheter, får anses vara nådd.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

FN-dokument

Förenta Nationernas Stadga

Declaration on Principles of International Law Concerning Friendly Relations and Co-operation among States in Accordance with the Charter of the United Nations

Säkerhetsrådets resolutioner

S/RES/1160

S/RES/1190

S/RES/1203

Säkerhetsrådets mötesprotokoll

S/PV.3868

S/PV.3930

Rapport från Generalförsamlingen

A/54/1

Litteratur

Doktrin

Amnéus, Diana (2008). *Responsibility to protect by military means: emerging norms on humanitarian intervention?*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet

Beckman, Olof (2005). *Armed intervention: pursuing legitimacy and the pragmatic use of legal argument*. Diss. Lund: Lunds universitet, 2005

Bring, Ove & Mahmoudi, Said (2006). *Internationell våldsanvändning och folkrätt*. 1. uppl. Stockholm: Norstedts juridik

Bring, Ove (2002). *FN-stadgan och världspolitiken: om folkrättens roll i en föränderlig värld*. 4., [uppdaterade] uppl. Stockholm: Norstedts juridik

Dixon, Martin & Evans, Malcolm David (2014). *International law*. Oxford: Oxford University Press. Custom Publishing, compiled for Lund University.

Independent International Commission on Kosovo (2000). *The Kosovo Report Conflict, International Response, Lessons Learned*. Oxford: Oxford University Press

International Commission on Intervention and State Sovereignty. Evans, Gareth J. & Sahnoun, Mohamed. (2001). *The responsibility to protect report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty* [Elektronisk resurs]. Ottawa: International Development Research Centre

Korling, Fredric & Zamboni, Mauro (red.) (2013). *Juridisk metodlära*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Modéer, Kjell Å. (2009). *Juristernas nära förflutna: rättskulturer i förändring*. Stockholm: Santérus

Pattison, James (2010). *Humanitarian intervention and the responsibility to protect: who should intervene?* [Elektronisk resurs]. Oxford: Oxford University Press

Roberts, Adam & Zaum, Dominik (2008). *Selective security: war and the United Nations Security Council since 1945*. Abingdon: Routledge

Tesón, Fernando R (1988). *Humanitarian intervention: an inquiry into law and morality*. 1 uppl. Dobbs Ferry, N.Y.: Transnational Publishers

Artiklar

Bix, Brian H 2011, 'RADBRUCH'S FORMULA AND CONCEPTUAL ANALYSIS', *The American Journal Of Jurisprudence* [elektronisk resurs], 56, s. 45-58, LexisNexis Academic: Law Reviews, EBSCOhost (pdf-dokument), hämtat från <http://eds.b.ebsco-host.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=c8407ec9-2bfd-4cf8-9356-6eff1b226353%40sessionmgr115&vid=0&hid=113>

Eklund Wimelius, Malin 2006, 'Humanitarian Interventions as Neo-Colonialism? Perspectives from the Muslim World', *Conference Papers -- International Studies Association* [elektronisk resurs], s. 1-35, Political Science Complete, EBSCOhost (pdf-dokument), hämtat från <http://eds.a.ebsco-host.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=79d4ad46-6a97-4bea-af41-0483164e2f01%40sessionmgr4005&hid=4208>

Joyner, Daniel H 2002, *'The Kosovo Intervention: Legal Analysis and a More Persuasive Paradigm'*, *European Journal Of International Law* [elektronisk resurs], 13, 3, s. 597-619, Academic Search Complete, EBSCO-host (pdf-dokument), hämtat från: <http://eds.a.ebsco-host.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=2344f98d-87f1-46ab-993f-22bf878ebadf%40sessionmgr4002&hid=4208>

Övrig litteratur

Security Council Report, UN Documents for Kosovo, hämtat från <http://www.securitycouncilreport.org/un-documents/kosovo/>

NATO press statement (1999)040, hämtat från <http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-040e.htm>

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Responsibility to Protect (R2P), hämtat från <http://www.sakerhetspolitik.se/Sakerhetspolitik/Mansklig-sakerhet/Responsibility-to-Protect-R2P/>

Rättsfallsförteckning

International Court of Justice

Nicaragua v United States of America

North Sea Continental Shelf case